

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

V. Quodnam sit principium Quo, & potentia productiua personarum seu actuum notionaliu[m], quisue terminus formalis eorunde[m] actuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

secundum se præcisè sumptum est actio producens Verbum; fecus, si intelligere est actio producens non secundum se præcisè, sed vt simul adiunctam, habet in patre relationem producentis ad verbum, vt etiam dubio præcedenti in simili dictum. Neque est hoc planè nouum, vt forma aliqua pro diuersa ratione subiecti, non habeat omninò eundem effectum formalem. Siquidem etiam actiones vitales, ex probabili sententia, per absolutam Dei potentiam, esse possent in lapide, aut alio subiecto inanimato; neque tamen redderent illud formaliter intelligens, aut viuens; nimirum quia effectus formalis eiusmodi formatum, præter absolutum esse ipsius formæ, includit essentialiter habitudinem ad certum subiectum natura sua capax eiusmodi formarum; puta viuens, &c. Ita ergo etiam productio verbi, præter esse absolutum ipsius actus intelligendi, includit etiam certum respectum seu relationem producentis ad verbum; veluti terminum productum; quæ relatio quia in solo patre est, ideo in eo solo actus intelligendi habet rationem productionis verbi. Quare autem non in alijs quoque personis habeat relationem eiusmodi adiunctam, rationem assignauimus dubio præcedenti.

11 Obijci potest quartò. Intelligere essentialè Dei est actus quidam secundus omninò perfectus, & in eo concipitur per modum qualitatè absolutæ: Ergo impossibile est, vt formaliter sit actio, seu productio verbi; siquidem de ratione actionis est, vt concipiat per modum cuiusdam tendentiæ ad suum terminum. Respondeo cum Gregorio de Valentia quæst. 1. punct. 3. intelligere diuinum, ob suam eminentiam, & habere rationem actus perfecti & absoluti, si secundum se & in ordine præcisè ad obiectum suum concipitur, quæ obiectum est; & simul etiam rationem actionis, si concipitur prout adiunctam habet relationem, in ordine ad terminum producendum; quod etsi quidem in nulla creata intellectione accidit, nihil tamen obstat, quo minus diuinæ intellectioni tribuendum sit; cum præter hæc etiam alia pleraque, ob excellentiam suam singularia habeat, vt dictum, & magis patebit quæst. 3. dub. 5. vbi de actibus notionalibus agitur.

12 Quintò obijci potest. Productio verbi realiter differt à processione, seu passua generatione verbi; cum eidem relatiuè opponatur, vt dicitur quæst. 3. at vero intellectio essentialis realiter non differt à processione verbi, seu ab ipso verbo; Ergo intellectio patris (quam ipsam essentialè Dei intellectiõnem diximus) non est productio verbi. Respondeo minorem esse veram, si de intellectu, secundum se præcisè loquamur; falsam, si loquamur de intellectu, in quantum adiuncta relatione productio est: quo sensu etiam conclusio distinguenda est; intellectio enim secundum se præcisè non est productio; sed vt in patre adiunctam, habet relationem ad verbum seu filium, vt superius dictum. Interim in omni probabili sententia fateandum, hoc esse singulare, in his diuinis productionibus, quod actiua productio siue processio, non est re eadem cum passua, vt quæst. seq. dicitur dub. 5. quicquid pauci quidam refragentur.

13 Sextò obijciatur ex Scoto in 1. distinct. 27. Actio per quam producit verbum, seu præcisè personalitas verbi, est verus & realis influxus, emanans per realem emanationem à patre; quo fit, vt ista actio sit distincta à patre, & adæquatè identificetur cum Filio: at vero intellectio non est in diuinis per realem emanationem, sicut est in nobis; nec distinguitur à patre: Ergo non potest esse actio, per quam verbum producit secundum personalitatem. Ita Albertinus.

14 Respondeo, actionem illam esse quidem verum & realem influxum respectu personæ producendæ, quæ proinde etiam ab ipsa quasi realiter emanat; ipsam vero actionem nec realiter emanare à patre, nec realiter esse distinctam à Patre, sed à Filio, vt ex communi sententia dicitur quæstione 3. dub. 5. vbi de actibus notionalibus agitur. Et sanè propter hanc ipsam causam displicet sententia opposita, quod & noua ac propemodum singularis sit, & plura alia noua in hac materia inuehat; Verbi gratia, intrinsecum intellectiõnis terminum non esse verbum; verbum in diuinis produci per aliam actionem, quam per actionem intelligendi; originem seu productionem actiua verbi non esse eandem cum patre producente, sed cum verbo, seu filio, &c.

DVBIVM V.

Quodnam sit principium Quo, & potentia productiua personarum, seu actuum notionalium; quæ sit terminus formalis eorundem actuum.

S. Thomas 1. p. q. 42. a. 3. 4. & 5.

1 Non agit quidem S. Thomas hac de re sub titulo de processione diuinarum personarum, quæst. 27. sed inferius quæst. 41. sub titulo de actibus notionalibus, siue de personis comparatis ad actus notionales; sed quia actus notionales nihil aliud sunt, quam actus per quos procedunt personæ in diuinis, quamque ipsæ adeo processiones seu origines personarum; idcirco non abs re hoc loco dubitatio hæc explicatur: cum præsertim processiones seu productiones in diuinis intelligi non possint, nisi & vis actiua seu principium Quo, ex quo procedunt, & terminus earum formalis cognoscatur.

2 Qua in re primò supponendum, rectè etiam in diuinis ratione nostra distingui, tum terminum productionis adæquatam, & formalem; tum principium Quod, & principium Quo; licet à patre rei non differant, vt cum S. Thoma quæst. 41. artic. 5. contra Ariminensem in 1. distinct. 5. quæst. 1. & d. 7. quæst. 2. artic. 2. quem ferè sequitur Gabriel in 1. distinct. 5. quæst. 2. habet communis Doctorum sententia; alias enim si in diuinis idem formaliter esset principium Quo & Quod, non esset in omnibus personis idem principium Quo creandi. Et ad di-

inctionem abstracti & concreti in diuinis, sufficit distinctio rationis, cum virtuali in re, vt dictum vniuersim supra disput. 2. quæst. 2. dub. 3. Neque est dubium, terminum adæquatam, vti & principium Quod productionis personarum in diuinis, non minus quam in rebus creatis, esse personas indefinite loquendo; siue sit vna, siue plures; quia sola persona dicitur genita vel procedens; & suppositorum est agere, vti docet etiam S. Thomas cit. q. 41. a. 1. & est extra controuersiam.

3. Supponitur secundo, in Deo verè ac propriè esse potentiam actiuam seu productiuam, respectu personæ procedentis seu productæ; vt cum S. Thomas eadem quæst. 41. artic. 4. consentiunt omnes Theologi, excepto Aureolo in 1. distinct. 7. part. 1. artic. 2. qui vti negat, veram in Deo productionem, ita etiam negat potentiam productiuam: & ait, *potentiam generandi non dicere principium productiuum, sed esse sicut potentiam, qua Deus potest esse Deus.* Quare etiam in 1. distinct. 7. quæst. 1. artic. 3. docet, frustra inquiri terminum formalem processionis diuinæ; cum nullus sit, vbi nulla est actio, nulla productio. Sed quæ sententia meritò ab omnibus exploditur: cum enim in Deo sit vna processio vniuersæ personæ ab alia, per communicationem eiusdem naturæ diuinæ; veraque generatio, dans esse personæ procedenti; negari non potest, esse veram in Deo productionem, veramque adeo potentiam productiuam: quod Scriptura pariter, & omnes SS. Patres docent, quando asserunt, æternum patrem verè ac propriè genuisse ab æterno filium: cum & de ratione filij sit, habere suum esse per productionem à patre; & de intrinseca ratione generationis, productio: quicquid sit de ratione actionis, quam in rigore sumptam imperfectionem indicare, existimat Suarez lib. 6. cap. 5. num. 1.

4. His positis, controuersum est primò, An sit etiam potentia in Deo, respectu ipsius actiue productionis, seu actuum notionalium: secundo quid sit hæc potentia seu principium Quo producenti personæ; an aliquid absolutum, an relatum: tertio, an potentia generandi & spirandi, seu principium Quo productionis personarum sit in omnibus personis: quarto, quis sit terminus formalis vtriusque originis, seu productionis; relatione, an essentia: quæ omnia, vna eum varietate sententiarum, sequentibus assertionibus breuiter & ordine explicamus.

5. Assertio I. Rectius admittitur in Deo potentia productiua, non solum respectu personarum procedentium; sed etiam respectu ipsius productionis, seu actuum notionalium. Probatur & declaratur. Diuersa enim quidem est hæc de re sententia Doctorum: negatiuam enim tuentur Arminensis in 1. distinct. 7. quæst. 1. artic. 1. ad 1. Capreolus quæst. 1. artic. 2. Caietanus, Torres, & ferè Molina hic quæst. 41. artic. 4. Et fauet S. Thomas quæst. 25. artic. 1. ad 3. vbi admittit in Deo potentiam comparatam cum effectu, non tamen cum operatione; eo quod operatio non distinguatur ab ipsa potentia Dei; quod etiam indicat quæst. 41. artic. 4. ad 3. & quæst. 2. de potent. art. 1. Ratio sumitur ex dictis; quia reuera nulla est realis

processio productionis actiue, seu actus notionalis, à persona producente.

6. Nihilominus affirmatiuam tuentur Suarez lib. 6. cap. 5. & Valquez disput. 163. cap. 2. qui meritò etiam pro eadem citat S. Thomam quæst. 41. artic. 4. Cum enim in titulo quæsisset, *verum esset potentia respectu actuum notionalium*, disertè respondet, quod *sicut ponuntur actus notionales in diuinis, ita necesse est ibi ponere potentiam, respectu huiusmodi actuum; cum potentia nihil aliud significet, quam principium alicuius actus.* Et resp. ad 3. ait, respectu illarum actionum, secundum quas aliquæ res procedunt distinctæ à Deo, vel essentialiter, vel personaliter, *posse Deo attribui potentiam, secundum propriam rationem principij*: cum tamen mox in eadem solutione dicat, non esse potentiam huiusmodi in Deo respectu operationis immanentis essentialis, qualis est intellectio & dilectio: quia non sunt actus, inquit, qui designent processionem alicuius rei à Deo distinctæ, vel essentialiter, vel personaliter. *Vnde respectu horum actuum non potest saluari ratio potentie in Deo, nisi secundum modum intelligendi, & significandi tantum; prout diuersimodè significatur in Deo intellectus & intelligere.* Ita S. Thomas qui etiam ad eundem sensum intelligendus cit. q. 25. a. 1.

7. Et quamuis hæc quæstio sit de nomine, magis tamen mihi probatur secunda sententia, quam in assertionem proposui. Tum quia iuxta S. Thomam, ad hoc, vt dicatur esse potentia realis & productiua, respectu alicuius actionis seu productionis, satis est, vt per eam actionem, vt sic, aliquid verè & realiter procedat, tamen si & ipsa actio verè & realiter ab agente seu producente non procedat; cuius ratio esse videtur, quia actio non est id, quod producitur, sed via & medium quo producitur; sicut ergo ad potentiam realem, qua aliquid producitur, non requiritur, vt re ipsa distinguatur ab agente; ita neque in actione id necessarium esse videtur. Tum quia saltem secundum rationem nostram rectè constituitur in Deo potentia actiua, etiam respectu actionis immanentis absolute & essentialis in Deo, vt suo loco disp. 2. q. 11. dub. 5. dictum, & satis aperte docet S. Thomas verbis citatis.

8. Assertio II. Principium Quo primum & substantiale, adeoque velut remotum, secundum rationem nostram, productionis personarum, seu actuum notionalium est sola essentia diuina; principium autem Quo velut secundarium & immediatum, est intellectus & voluntas: ipsa vero relatio personæ producentis propria, seu coniunctio essentia cum ea relatione, seu quod idem est, habere talem potentiam sine tali productione, est conditio necessaria, vt talis potentia in actum exeat. Hæc est mens S. Thomæ hic quæst. 34. artic. 2. ad 4. & cit. quæst. 41. artic. 5. vbi etiam infert, *potentiam generandi significare in re natura diuinam, sed in obliquo relationem.* Idem docent Caietanus & Thomista ibidem, Molina eodem artic. 5. Suarez lib. 6. cap. 5. post Magistrum, Scotum, Capreolum & alios in 1. d. 7. ex communi Doctorum sententia; contra alias duas oppositas sententias.

9. Prima est eorum, qui docent, principium Quo formaliter esse relationem. Ita Bonauentura in 1. distinct. 7. quæst. 1. & Durandus quæst. 2. num. 29. Secunda est aliorum, qui docent, esse essentiam

& rela-

& relationem simul. Ita Henricus in summa artic. 57. quæst. 7. & alij quidam apud Durandum loc. citat. item Gregorius de Valentia hic quæst. 15. punct. 2. & Vasquez disputatione 64. capit. 3. vbi citat etiam Marfilium, Capreolum, Ferrariensem, Torrem, & Caietanum: sed qui potius nostræ sententiæ adherent, vt bene notauit Suarez loco citato.

10 Et postrema pars patet ex dictis dub. 3. Prima pars probatur. Tum quia principium Quo, in quauis productione non est forma, seu conditio indiuiduans, quæ constituit personam; sed est id, in quo productum assimilatur producenti: qualis in naturalibus generationibus est forma; in nostro proposito est essentia, non relatio, seu proprietates personalis: quæ est ratio S. Thomæ citata quæstione 41. artic. 5. Tum quia si principium Quo esset relatio, seu proprietates relatiua, tum productio personarum esset æquiuoca; quæ est ratio Scoti. Tum quia, si etiam relatio inadæquate saltem esset principium Quo, tunc non simpliciter & absolute asserendum esset, personas procedere per intellectum & voluntatem, sed etiam per relationem. Idem probat S. Thomas ex Damasceno lib. 1. orthod. fid. cap. 8. vbi ait, *generationem esse opus naturæ, non sicut generantis, sed sicut eius, quo generans generat.* Idem videtur receptum in Concilio Florentino session. 18. vbi Ioannes Theologus latinus ait; *Dixi, Filium ex Patre, & ex patris substantia generari; ita tamen, vt pater sit generans; principium autem, quo ipsa persona generat, est id, quod solum communibile est.* Idem repetitur sess. 19.

11 Secundam partem passim docet S. Thomas præsertim quæst. 27. & alij Doctores sæpe, quando docent, personas procedere, immediate nimirum, per intellectum & voluntatem; & patet ex dictis supra dub. 2. vbi probauimus contra Durandum, personas non procedere immediate ab essentia. Idem accidit in generationibus, seu productionibus naturalibus, in quibus non ipsa agentis forma & essentia, sed potentia aliqua superaddita, est immediate productiua seu generatiua alterius substantiæ. Addit Suarez loco citat. num. 9. cum dicitur, intellectum & voluntatem esse principium proximum productionis personarum, id non tantum intelligendum de ipsis facultatibus & potentijs, sed etiam de actibus eorundem; quos ipse nimirum etiam existimat esse principium Quo; non autem ipsas productiones personarum. Sed quoad hoc contrarium probabilius censuimus dubio quarto.

12 Assertio III. Potentia generandi & spirandi, seu producendi personas, quantum ad id, quod habet totam rationem principij, est in omnibus personis. Hæc est expressè doctrina S. Thomæ quæst. 42. artic. 6. ad 3. vbi de potentia patris ad generandum, loquens, vt ex obiectione patet, respondet, *filium habere eandem potentiam, quam pater, sed eum a lia relatione.* Et quæst. 41. artic. 5. ad 1. ait, *id quo generans generat, esse commune genito & generanti, & idem numero, non solum specie, sicut in rebus creatis.* Idem rectè docet Suarez lib. 6. capit. 5. num. 8. & 9. alijque citati pro assertione præcedenti; etsi contrarium asserant Vasquez, alijque in contrarium i-

bidem citati. Ratio sumitur tum ex dictis: tum quia hoc necessarium est; ad æqualitatem potentia omnium personarum; quam cum S. Thomæ tradidimus supra quæst. 1. dub. 8. etsi Vasquez disput. 165. cap. 2. cum alijs nonnullis putet, potentiam illam; in qua personæ dicuntur æquales, solum respicere creaturas: quod est & contra S. Thomam loco citat. & contra Augustinum lib. 3. contra Maximinum capit. 14. vbi ait: *si pater genuit filium minorem, aut non voluit, aut non potuit gignere æqualem, si autem dicitur, quod non voluit, cum inuidum esse dixisset: si autem non potuit, vbi est omnipotentia patris? Vbi omnipotentiam patris expressè refert Augustinus ad productionem æqualis filij.*

13 Nihilominus tamen potentia generandi rectè dicitur modo quodam propria patris; quia in ipso solo habet omnia requisita ad generationem, vt dictum dub. 3. In quem sensum etiam S. Thomas quæst. 41. artic. 5. ad 3. ait: *Quantum ad essentiam, quæ significatur, potentia generandi communis est tribus personis; quantum autem ad notionem, quæ connotatur (spektando conditionem requisitam, vt in actum exeat) propria est personæ patris.*

Neque ex hac assertione sequitur, etiam alias personas absolute loquendo posse generare: quia agere posse quippiam absolute non dicitur, nisi qui præter intrinsecam vim & facultatem agendi habet omnia requisita ad agendum: quare eum, qui pedes vinculis restrictos habet, absolute dicimus non posse ambulare, tamen vim intrinsecam ambulandi & potentiam loco motiuam planè retineat.

14 Assertio IV. Terminus formalis vtriusque originis & productionis, est quidem ipsamet essentia diuina, non vt producta, sed vt communicata personæ; nihilominus tamen requirit relationem tanquam conditionem necessariam. Hæc est sententia S. Thomæ hic quæst. 41. artic. 3. vbi ait: *Filius est genitus de essentia patris, in quantum essentia patris filio per generationem communicata in eo subsistit.* Idem docent Bonauentura in 1. distinct. 5. quæst. 2. Scotus quæst. 2. & 3. Capreolus quæst. 2. Marfilius in 1. quæst. 9. Caietanus, & Thomistæ communiter quæst. 41. artic. 3. Suarez lib. 6. cap. 6. etsi contrarium sentit Durandus in 1. distinct. 5. quæst. 2. vbi docet, relationem personæ productæ esse terminum formalem; & addit, *essentiam potius se habere vt materiam ex qua, vel de qua producitur persona; eo quod supponatur productioni, & determinetur per proprietatem personalem, tanquam per formam: quod etiam docuit Henricus in summa art. 5. q. 3. eodemque modo exponunt illud, cum dicitur, patrem generasse filium de sua substantia.*

15 Sed probatur assertio. Siquidem in omni productione, formalis terminus est natura vel forma, in qua productum assimilatur producenti, vt habet communis philosophia; & probat ratio: quia producens intendit sibi assimilare productum; & illi communicare suum esse, ac principium producendi: ergo quod est principium Quo producendi, est etiam terminus formalis productionis: sed diuina essentia est, in qua persona producta est similis producenti, & quæ primariò communi ca-

tur, & est principium Quo productionis, ut dictum assertionem 2. Ergo, &c. Quia tamen natura diuina non producit, sed solum communicatur personæ procedenti, idcirco terminus formalis in obliquo respicit personam; quæ quia sine relatione esse non potest, idcirco idem terminus requirit relationem tanquam necessariam conditionem, ut in simili de principio Quo dictum.

16 Obijciunt Durandus loco citat. & Aureolus eadem distinct. 5. quæst. 1. art. 3. Id quod præexistit productioni, non est terminus formalis eiusdem, sed id solum quod subsequitur: essentia autem ordine originis præexistit productioni: Ergo non est eius terminus formalis.

Respondetur negando maiorem. Nam ex communi Philosophia, etiam in generatione hominis, terminus formalis est anima, non quidem secundum se, sed ut vnita materia. Satis ergo est, ut terminus aut communicetur aut vnatur per productionem adequati & principalis termini.

17 Quare etiam falsum est, in ea propositione, patrem generasse filium de sua substantia, significari habitudinem causæ materialis. Nam indicatur quidem eo loquendi modo consubstantialitas inter vtrumque, ut in Concilio Florentino sessione 18. rectè asseruit Ioannes Theologus, adeoque significatur non solum habitudo principij producentis, sed etiam intrinseci; at vero non materialis, sed potius formalis; quandoquidem etiam in rebus creatis essentia se habet ad personas, veluti formæ quædam; per essentiam enim formaliter constituentur & distinguuntur res, & quæ essentialiter conueniunt, formaliter conuenire dicuntur, etiam si personalitate materialiter differant, ut fufius declarant post S. Thomam quæst. 41. artic. 3. Gregorius de Valentia quæst. 15. punct. 3. Molina q. 41. a. 3. Suarez cit. lib. 6. cap. 6. frustra quibuldam de nomine litigantibus.

D V B I V M VI.

Utrum processionem seu productionem personarum sint actus voluntarij & liberi, an naturales, seu per modum naturæ.

S. Thom. 1. p. q. 41. a. 2.

18 **V**ariè hæc de re loquuntur Theologi. S. Thomas hic quæst. 41. artic. 2. cum quæsiisset, an actus notionales sint voluntarij, responder terminis non nihil mutatis, duabus assertionibus. 1. Actus notionales esse aut fieri voluntate comitante; sicut dicere quisque potest, se esse hominem voluntate. 2. Non autem esse aut fieri voluntate, ut principio: quare etiam priori sensu veram esse hanc propositionem, Pater genuit filium voluntate; sicut & est voluntate Deus, quia vult se esse Deum, & vult se generare filium; posteriori autem sensu esse falsam.

2 Ex quibus sequi videtur, iuxta S. Thomam, et-

iam processionem Spiritus sancti, non esse à voluntate, ut principio: quod Caietanus explicat de principio ad vtrumlibet seu indifferente; Vasquez comment. ibidem eo sensu concedit, quia putat S. Thomam de actu voluntatis locutum; eumque actum non esse quidem principium eius processionis, sed esse tamen ipsam processionem actiuam, seu productionem Spiritus sancti. Addit idem S. Thomas respons. ad 5. necessarium esse, patrem generare filium; quod pari ratione etiam de processione Spiritus sancti intelligendum.

Secutus autem in 1. distinct. 10. quæst. 1. & quodlib. 16. artic. 2. docuit, processionem Spiritus sancti, licet sit necessaria, non tamen dicendam esse naturalem, sed liberam; quod ex parte etiam sequitur, Henricus apud eundem.

Rursum Goffredus apud Aureolum in 1. distinct. 6. q. 1. art. 1. de Patre docet, filium genuisse naturæ, quia productus est ab vno, qui est proprius modus productionis naturalis: Spiritum sanctum esse productum modo voluntatis, quia producit a duobus. Quem ex parte secutus Durandus in 1. distinct. 6. quæst. 2. à num. 15. ait, in productione diuinarum personarum præter ordinem productionum, de quo dictum dub. 2. duo posse considerari, scilicet habitudinem virtutis productiuæ ad actum producenti; secundum quam productio dicitur ab ea prodire necessariò, vel contingenter siue liberè. 2. Supposita producentia; an sit vnum, an plura; & priori consideratione, nullam personam in diuinis procedere per modum voluntatis, sed quamlibet per modum naturæ: posteriori autem consideratione, Spiritum sanctum procedere per modum voluntatis, filium autem per modum naturæ; quia modus naturæ in creaturis est, quod vnum sit ab vno tantum, & non à pluribus eiusdem gradus, & ordinis, quorum quodlibet esset per se sufficiens ad eorum perfectè producendum.

4 Sed nec SS. Patres constanter & eodem modo de hæc videntur locuti, ut videre est apud S. Thomam cit. art. 2. & Magistrum cit. distinct. 6. Certè Augustinus in Dialogo ad Orosium qq. 65. quæst. 7. ita loquitur: *Voluntate genuit pater filium an necessitate? Nec voluntate, nec necessitate; quia in Deo necessitas non est; præter autem voluntas sapientiam non potest, quod est filius: igitur prius est rationaliter sapere, quam rationaliter velle.* Et Hilarius lib. 1. de Synod. cap. 11. definit. 25. *Si quis dicat, quod pater naturali necessitate ductus genuerit filium, anathema sit.*

5 Quare etiam Magister cit. distinct. 6. liter. A. ex Augustino lib. 15. de Trinitate, cap. 20. ita concludit: *Ex prædictis docetur, non esse concedendum, quod Deus voluntate, vel necessitate, vel volens, vel volens genuerit filium.* Quod tamen litera C. ita explicat, ut de voluntate præcedente, vel accedente (seu potius accedente) intelligendum sit; qualiter, inquit, Eunomius intelligebat.

Ut res hæc explicetur notandum est, voluntarium quidem propriè solum dici, quod est à voluntate; ut à principio, siue ab illa sit elicitive, siue imperatiue; & hoc rursum, siue directè, siue indirectè, iuxta S. Thomam 1. 2. quæstione 6. artic. 3. in proposito tamen paulo latius à Doctoribus

fumi-